

KRYTERIA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

STOWARZYSZENIA EKOLAND

Obowiązują od 27-03- 2013 roku

Niniejsze Kryteria zostały opracowane na bazie wytycznych Międzynarodowej Federacji Rolnictwa Ekologicznego (IFOAM), której Stowarzyszenie EKOLAND jest członkiem. Zachowano przy tym zgodność z odpowiednimi regulacjami prawnymi Unii Europejskiej, a w szczególności *Rozporządzeniem Rady WE nr 834/2007** oraz *Rozporządzeniem Komisji WE nr 889/2008***, z tym, że Kryteria EKOLANDu nakładają na producentów żywności ekologicznej wymagania wykraczające poza te rozporządzenia. Przestrzeganie Kryteriów przez rolników i przetwórców jest nieodzownym warunkiem stosowania znaku towarowego (logo) EKOLAND na produktach oferowanych do sprzedaży.

1. Ogólne zasady ochrony agroekosystemów przed degradacją

1.1. Ochrona krajobrazu i bioróżnorodności

1.1.1. Rolnictwo ekologiczne ma przyczyniać się do polepszenia jakości agroekosystemów. W tym celu producenci rolni powinni przeznaczyć część powierzchni gospodarstwa na rzecz ochrony różnorodności biologicznej. W uzasadnianych przypadkach cenne przyrodniczo fragmenty gospodarstwa (odpowiednie działki, zarówno użytkowane rolniczo, jak i nieużytki) należy użytkować w sposób służący zachowaniu różnorodności biologicznej ekosystemów rolnych. Do takich powierzchni zalicza się:

- a/ ekstensywnie użytkowane trwałe łąki i pastwiska, stare ekstensywnie użytkowane sady, żywopłoty, zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, stromizny, strefy buforowe
- b/ ekologicznie cenne odłogi
- c/ ekologicznie cenne obrzeża pól
- d/ cieki wodne, oczka wodne, stawy, bagna, łąki zalewowe, które nie są intensywnie wykorzystywane ani do produkcji rolnej, ani gospodarki rybackiej
- e/ siedliska dzikiej flory
- f/ korytarze ekologiczne zapewniające łączność pomiędzy siedliskami naturalnymi.

1.1.2. Minimalny obszar wyżej wymienionych rodzajów siedlisk służących zachowaniu różnorodności biologicznej ustala się na 5% całkowitej powierzchni gospodarstwa.

1.1.3. Wypas zwierząt należy tak zaplanować, by nie zagrażał ptakom łąkowym i cennym gatunkom roślinności dzikiej (odpowiedni termin i obciążenie pastwiska).

1.1.4. Wypalanie traw i nieużytków jest zabronione.

* ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) nr 834/2007 z dnia 28.06.2007r., w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91, L 189.

**ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (WE) nr 889/2008 z dnia 5.09.2008r., ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej, znakowania produktów i kontroli, L 250.

1.2. Organizmy transgeniczne (GMO)

1.2.1. Organizmy transgeniczne i ich produkty nie mają zastosowania w ekologicznej produkcji rolnej. Zakazuje się zarówno świadomego, jak i przypadkowego wprowadzania na teren gospodarstwa ekologicznego organizmów transgenicznych i ich produktów, a w szczególności: zwierząt, nasion, pyłku, materiału rozmnożeniowego, nawozów, polepszaczy gleby, szczepionek, środków ochrony roślin.

1.2.2. W przetwórstwie żywności ekologicznej zabronione jest stosowanie transgenicznych składników, jak również dodatków i substancji wspomagających będących produktami inżynierii genetycznej (GMO).

1.2.3. Zanieczyszczenie produktów rolnictwa ekologicznego przez GMO, nawet ze źródeł nie kontrolowanych przez producenta rolnego, może spowodować utratę certyfikatu gospodarstwa / produktu.

1.3. Ochrona gleby i wody

1.3.1. Celem rolnictwa ekologicznego jest ochrona gleby przed degradacją, jak również zachowanie wysokiej jakości zasobów wodnych i oszczędne gospodarowanie wodą.

1.3.2. Rolnicy powinni minimalizować procesy degradacji wierzchniej warstwy gleby poprzez zmniejszenie liczby zabiegów uprawowych, właściwy dobór roślin jak również skrócenie okresu czasu, w którym gleba pozostaje bez okrywy roślinnej.

1.3.3. Należy przedsięwziąć odpowiednie środki na rzecz ochrony gleby przed erozją wodną i wietrzną oraz przeciwdziałać nadmiernemu ubiciu gleby.

1.3.4. Przetwórcy rolni powinni instalować systemy pozwalające na oszczędne gospodarowanie wodą, produkcję w obiegu zamkniętym, ochronę wody przed zanieczyszczeniem środkami chemicznymi lub patogenami zwierzęcymi i ludzkimi.

1.3.5. Plan rolnośrodowiskowy dla gospodarstwa ekologicznego musi zawierać zasady stosowania nawozów organicznych (stałych i płynnych), maksymalną obsadę zwierząt, warunki stosowania dozwolonych nawozów mineralnych, zagospodarowania odcieków z przetwórniami.

1.3.6. Gospodarstwo ekologiczne powinno:

a/ posiadać płytę gnojową i/lub kompostową oraz zbiorniki na gnojówkę, które muszą posiadać taką pojemność, by zabezpieczać wody przed skażeniem, tak w drodze spływu powierzchniowego, jak i przesiąkania

b/ minimalna pojemność płyty gnojowej wynosi 3 m² na 1 SD (wymóg ten nie dotyczy gospodarstw z oborami głębokimi)

c/ posiadać odpowiednio, pod względem pojemności i szczelności, zbiorniki na nawozy płynne (gnojówkę, wodę gnojową, gnojowicę), o minimalnej pojemności 2 m³ na 1 SD (wymóg ten nie dotyczy gospodarstw z oborami głębokimi)

d/ Całkowita ilość nawozów zwierzęcych stosowanych w gospodarstwie nie może przekroczyć 170 kg azotu na hektar na rok. Odpowiada to obsadzie zwierząt równej 2 SD/ha

e/ nie stosować nawozów płynnych poza okresem wegetacji

f/ dawki nawozów organicznych nie mogą przekraczać: w przypadku obornika 35 t na 1 ha; kompostu 40 t na 1 ha; nawozów płynnych – 30 m³ na 1 ha.

g/ dozwolone nawozy mineralne można stosować dopiero po stwierdzeniu w glebie znaczących niedoborów danego składnika /składników, których uzupełnienie niemożliwe jest w drodze stosowania ani nawozów własnych, ani płodozmianu. Z punktu widzenia analizy chemicznej gleby, uzasadnieniem zastosowania nawozów mineralnych jest obniżenie wartości przyswajalnych form danego składnika do poziomu poniżej zawartości średniej.

h/ warunkiem zastosowania dozwolonych nawozów mineralnych na określonych polach jest określenie zasobności gleby (przeprowadzenie analiz chemicznych). Zaleca się, by gospodarstwa przedstawiające się w roku przystąpienia do EKOLANDU przeprowadziły badania odczynu i zasobności gleb (dotyczy to również nowo zakupionych/dzierżawionych pól). Badania takie należy powtarzać raz na cztery lata.

2. Ogólne zasady uprawy roślin i chowu zwierząt w rolnictwie ekologicznym

2.1. Gospodarstwo ekologiczne powinno wytworzyć stabilny agroekosystem, aktywnie stosując ekologiczne metody gospodarowania, współdziałając z naturalnymi cyklami biologicznymi. W tym celu wszelka działalność gospodarcza w zakresie uprawy roślin, chowu zwierząt i zachowania walorów środowiskowych i przyrodniczych powinna być tak zorganizowana, by poszczególne składowe agroekosystemu pozytywnie na siebie oddziaływały. Wymaga to posiadania szerokiej wiedzy i umiejętności ze strony producentów rolnych – pozwalają one na prowadzenie produkcji rolnej bez użycia środków syntezy chemicznej.

2.2. Przystawianie gospodarstwa z dotychczasowej metody produkcji na rolnictwo ekologiczne musi być zakończone w określonym czasie. Okres przystawiania musi trwać przynajmniej dwa lata przed wysiewem, a w przypadku upraw wieloletnich innych niż pastwiska, co najmniej przez trzy lata przed pierwszym zbiorem produktów. W określonych przypadkach okres ten można przedłużyć lub skrócić, uwzględniając wcześniejsze zagospodarowanie danego gruntu.

2.3. Okres przystawiania może zostać skrócony do minimum 1 roku w sytuacjach, gdy grunty nie były traktowane produktami niewymienionymi w *Załącznikach nr 1 i 2*.

2.4. Logo Stowarzyszenia EKOLAND mają prawo stosować wyłącznie te podmioty, które w całości przystawiły swoje gospodarstwa na rolnictwo ekologiczne. Powiększenie obszaru gospodarstwa o nowe pola nieprzystawione na rolnictwo ekologiczne (zakup/dzierżawa) wymaga niezwłocznego podjęcia ich konwersji na system ekologiczny (prowadzenie produkcji równoległej, tj. ekologicznej i konwencjonalnej w jednym gospodarstwie, wyklucza możliwość stosowania logo EKOLANDu).

2.5. Za początek okresu przystawiania uznaje się datę zgłoszenia gospodarstwa do uprawnionej jednostki kontrolnej.

3. Uprawa roślin

3.1. Różnorodność biologiczna w uprawie roślin

3.1.1. Ekologiczna uprawa roślin jest nierozzerwalnie związana z glebą. Dbalność o glebę przejawia się m.in. poprzez mnogość uprawianych gatunków oraz recykling składników pokarmowych, jak również minimalizację strat składników z gleby.

3.1.2. Gatunki i odmiany roślin uprawiane w gospodarstwie ekologicznym muszą być odpowiednio dobrane do warunków glebowych i klimatycznych. Ponadto powinny się cechować szeroką odpornością na najważniejsze choroby i szkodniki. Materiał siewny i rozmnożeniowy musi pochodzić z produkcji ekologicznej.

3.1.3. W drodze wyjątku, do dnia **30 października 2015 roku**, o ile wykaże się niedostępność materiału siewnego i rozmnożeniowego w jakości ekologicznej, dopuszcza się stosowanie niezaprawianego chemicznie materiału z produkcji konwencjonalnej.

3.1.4. Zabrania się uprawy odmian wyhodowanych metodami inżynierii genetycznej (GMO).

3.2. Żyzność gleby i gospodarka nawozowa

3.2.1. Celem gospodarki nawozowej w rolnictwie ekologicznym jest podnoszenie aktywności biologicznej gleby. Podstawą podtrzymywania/zwiększania żyzności i urodzajności gleby w gospodarstwach ekologicznych jest materia organiczna (resztki roślinne, nawozy zwierzęce) wyprodukowana w myśl zasad rolnictwa ekologicznego. Straty składników pokarmowych poza gospodarstwo należy minimalizować oraz rekompensować, stosując odpowiednie formy, dawki i czas stosowania nawozów.

3.2.2. Nawozy organiczne i mineralne pochodzące z zakupu powinny być traktowane jako jedna z wielu metod służących utrzymaniu żyzności gleby, jako uzupełnienie, a w żadnym wypadku nie jako zastąpienie recyklingu składników pokarmowych.

3.2.3. Stosowanie dozwolonych nawozów mineralnych musi mieć miejsce w ramach wieloletniego programu gospodarki nawozowej i w powiązaniu z tak podstawowymi metodami zapewnienia żyzności gleby jak: stosowanie nawozów organicznych, poprawnego płodozmianu, uprawy roślin wiążących azot i międzyplonów.

3.2.4. Dla zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w azot, udział roślin motylkowatych uprawianych w plonie głównym nie może być mniejszy niż 20%. Uprawa międzyplonów (z udziałem lub bez udziału roślin motylkowatych) musi obejmować, co najmniej 20% powierzchni gruntów ornych.

3.2.5. Dozwolone nawozy mineralne mogą być stosowane wyłącznie w naturalnej postaci, a ich rozpuszczalność nie może być zwiększana metodami chemicznymi.

3.2.6. Saletra Chilijska oraz wszystkie syntetyczne nawozy azotowe są zabronione.

3.2.7. Nawozy zawierające odchody ludzkie nie mogą być stosowane do nawożenia roślin przeznaczonych bezpośrednio do spożycia przez ludzi, jak również do użyźniania gleby, na której będą uprawiane rośliny jednoroczne w okresie najbliższych 6-ciu miesięcy. Ten ostatni warunek nie dotyczy nawozów uzyskiwanych w drodze kompostowania na gorąco (w przyzmach).

3.2.8. Do aktywizacji kompostu mogą być użyte odpowiednie preparaty na bazie mikroorganizmów lub roślin. Preparaty biodynamiczne wytworzone z mączki skalnej, obornika lub roślin mogą być również stosowane.

3.2.9. Należy zapobiegać akumulacji metali ciężkich w glebie.

3.2.10. Wykaz dopuszczonych nawozów i środków polepszających żyzność gleby zawarto w *Załączniku nr 1*.

3.3. Zwalczanie chorób, szkodników i chwastów

3.3.1. Rolnictwo ekologiczne akceptuje następujące metody zapobiegania zbyt dużym stratom powodowanym przez szkodniki, choroby i chwasty stosując:

- a/ odpowiednio dobrane gatunki i odmiany roślin uprawnych (o wysokiej dynamice wzrostu i dobrze zacieniające glebę)
- b/ właściwą gospodarkę płodozmianową
- c/ sąsiedztwo roślin
- e/ zrównoważony program nawozowy
- f/ kompostowanie materiałów organicznych
- g/ czyszczenie materiału siewnego
- h/ pielęgnację mechaniczną
- i/ stosowanie pułapek, barier, światła i dźwięku
- j/ ochronę naturalnych wrogów szkodników roślin uprawnych przez stworzenie im korzystnych warunków bytowania (np. żywopłoty, miejsca gniazdowania, strefy buforowe, zachowanie naturalnej roślinności)
- k/ wprowadzanie organizmów pożytecznych
- l/ ściółkowanie i przykaszanie
- m/ wypasanie
- n/ odchwaszczanie płomieniowe
- o/ stosowanie preparatów biodynamicznych.

3.3.2. O ile wyżej wymienione metody okażą się niewystarczające dozwolone jest stosowanie biologicznych środków ochrony roślin wymienionych w *Załączniku nr 2*.

3.4. Zbiór surowców roślinnych ze stanu naturalnego

3.4.1. Zbiór jadalnych roślin dziko rosnących, w tym ich części, z naturalnych siedlisk, lasów i terenów rolniczych, jest traktowany jako produkcja metodami ekologicznymi, pod warunkiem, że:

- a/ przez ostatnie trzy lata przed zbiorem roślin na terenach tych nie stosowano innych środków niż wymienione w *Załącznikach nr 1 i 2*
- b/ zbiór nie narusza stabilności naturalnego ekosystemu i zachowania gatunków w terenie zbioru.

3.5. Ekologiczna uprawa grzybów

3.5.1. Do uprawy grzybów można stosować podłoża złożone wyłącznie z następujących komponentów:

- a/ obornik i odchody zwierzęce z gospodarstw ekologicznych
- b/ produkty pochodzenia rolniczego, inne niż wymienione w pkt. a (np. słoma) z gospodarstw ekologicznych
- c/ torf nie traktowany substancjami chemicznymi
- d/ drewno, nie traktowane substancjami chemicznymi po wyrębie
- e/ gleba i woda
- f/ związki mineralne wymienione w *Załączniku nr 1*.

ZAŁĄCZNIK nr 1.

Nawozy dopuszczone do stosowania w rolnictwie ekologicznym

Obornik i pomiot drobiowy surowy i suszony; kompostowany obornik i odchody zwierzęce; gnojówka; gnojowica (warunkowo - wyłącznie z własnego gospodarstwa); kompostowane odpadki z gospodarstwa domowego; torf; minerały ilaste (perlit i vermikulit); podłoże z uprawy grzybów; odchody dżdżownic i owadów; kompost z resztek roślinnych; produkty pochodzenia zwierzęcego: mączki z krwi, z kopyt, rogowa, kostna odklejona; spopielone kości zwierząt; mączki: rybna, mięsna, z piór, włosia i skóry; wełna; sierść; włosie; produkty uboczne mleczarstwa; nieekstrahowane produkty uboczne pochodzenia roślinnego (np. wyciąg z nasion roślin oleistych); trociny i wióry drzewne; popiół drzewny; mączki fosforytowe; fosforyty glinowo-wapniowe, tomasyna; kopalne sole potasowe (kainit, sylwin); siarczan potasu; wywar gorzelniczny; węglany wapnia pochodzenia naturalnego (kreda, dolomit); siarczan magnezu (kizeryt); roztwór chlorku wapnia (do dolistnego opryskiwania jabłoni); gips; wapno defekacyjne z cukrowni; siarka elementarna; mikroelementy; sól kamienna; mączki skalne.

ZAŁĄCZNIK nr 2.

Środki ochrony roślin dopuszczone do stosowania w rolnictwie ekologicznym

I. Substancje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego:

azadirachtyna ekstrahowana z miodli indyjskiej; wosk pszczelej (do smarowania ran drzew); żelatyna; hydrolizat białkowy; lecytyna; olejki roślinne (miętowy, sosnowy, kminkowy); perytryny ekstrahowane ze złościa dalmatyńskiego; rotenon ekstrahowany z derysa trującego *Lonchocarpus ssp.*, *Terphrosia ssp.*

II. Mikroorganizmy i ich produkty:

bakterie; grzyby; wirusy (np. preparaty na bazie *Bacillus thuringiensis*, *Granulosis virus*).

III. Substancje stosowane w pułapkach i/lub dyspensorach:

fosforan dwuamonowy; formalina; feromony; deltametryna i lambda-cyhalotryna).

IV. Inne:

miedź w formie: wodorotlenku miedzi, tlenochlorku miedzi, trójzasadowego siarczanu miedzi i tlenku miedziowego; etylen; szare mydło; alun potasowy; siarczan wapnia; olej parafinowy; oleje mineralne; nadmanganian potasu; pył kwarcowy; siarka.

Uwaga: nie wszystkie środki są zarejestrowane w Polsce

4. Chów zwierząt

4.1. Zasady ogólne

4.1.1. Chów zwierząt stanowi integralną część gospodarstwa ekologicznego i jest systemowo powiązany z prowadzoną w nim uprawą roślin. Obsada zwierząt powinna wynikać z możliwości zachowania równowagi paszowo-nawozowej i nie może przekraczać 2 SD na 1 ha. Minimalna obsada zwierząt w gospodarstwach EKOLAND wynosi 0,20 SD na 1 ha użytków rolnych. Obliczenia obsady zwierząt w SD należy prowadzić w oparciu o *Załącznik nr 3*. Prowadzenie

chovu zwierząt w gospodarstwach bezrolnych jest niedopuszczalne.

4.1.2. Warunek posiadania minimalnej obsady zwierząt może być spełniony na zasadzie pisemnego porozumienia przez dwa, lub więcej niż dwa, kooperujące gospodarstwa ekologiczne. Wówczas stosowne wyliczenia odnosi się do łącznej powierzchni użytków rolnych kooperujących gospodarstw.

4.1.3. Wymóg posiadania minimalnej obsady zwierząt nie dotyczy specjalistycznych gospodarstw sadowniczych i warzywniczych.

4.1.4. Warunkowo do dnia 31.12.2014r. dopuszcza się prowadzenie gospodarstw rolnych EKOLAND bez zachowania minimalnej obsady zwierząt.

ZAŁĄCZNIK NR 3.

Maksymalna liczba zwierząt na hektar użytków rolnych

Klasa lub gatunek	Maksymalna liczba zwierząt na 1 ha
Koniowate w wieku powyżej 6-go miesiąca życia	2
Cielęta opasowe	5
Pozostałe zwierzęta zaliczane do bydła poniżej jednego roku	5
Buhaje w wieku od jednego roku do dwóch lat	3,3
Jałówki w wieku od jednego roku do dwóch lat	3,3
Buhaje dwuletnie i starsze	2
Jałówki przeznaczone do rozrodu	2,5
Jałówki na opas	2,5
Krowy mleczne	2
Krowy mleczne wycofane ze stada	2
Pozostałe krowy	2,5
Samice królików	100
Owce maciorki	13,3
Kozy	13,3
Maciory	6,5
Prosięta	74
Tuczniaki	10
Pozostałe świnie	10
Brojlery	300
Kury nioski	150

4.2. Pochodzenie zwierząt

4.2.1. Wszystkie zwierzęta powinny pochodzić z gospodarstw ekologicznych.

4.2.2. Gdy gospodarstwo rozpoczyna chów danego gatunku, dopuszcza się zakup z gospodarstw konwencjonalnych:

a/ bydła i koniowatych w wieku do 6-miesiący

b/ kóz i owiec w wieku do 60 dni

c/ trzody do 35 kg wagi.

4.2.3. Gdy gospodarstwo prowadzi odnowienie stada możliwy jest zakup z gospodarstw konwencjonalnych:

a/ bydła, koniowatych - samic nieródek, do 10% wielkości stada

b/ kóz i owiec oraz świń – samic nieródek do 20% wielkości stada

c/ bydła, koniowatych, kóz, owiec i trzody - samców bez ograniczeń wiekowych i ilościowych.

4.2.4. Gdy gospodarstwo wprowadza nowy gatunek zwierząt, powiększa istniejące stada, lub dokonuje zmiany rasy (w tym wprowadza rasy zagrożone wyginięciem), możliwy jest zakup z gospodarstw konwencjonalnych:

a/ bydła, koniowatych, kóz, owiec i trzody - samic nieródek do 40% wielkości stada,

b/ bydła, koniowatych, kóz, owiec i trzody - samców bez ograniczeń wiekowych i ilościowych.

4.2.5. Dozwolony zakup drobiu konwencjonalnego w celach produkcyjnych:

a/ piskląt do 3-go dnia życia (na produkcję mięsną i nieśną)

b/ młodych kurek do 18 tygodnia życia – na nioski (**do dnia 31.12.2013 r.**)

4.3. Okresy przestawiania w chowie zwierząt

4.3.1. Przy zakupie zwierząt z gospodarstw konwencjonalnych obowiązują okresy przestawiania. Warunkiem zbytu produktów zwierzęcych jako ekologiczne, jest utrzymywanie zwierząt w myśl niżej określonych zasad, przez co najmniej:

a/ 12 miesięcy w przypadku koni i bydła mięsnego

b/ 6 miesięcy w przypadku zwierząt mlecznych

c/ 6 miesięcy w przypadku małych przeżuwaczy (owce, kozy) i świń

d/ 10 tygodni przy zakupie piskląt do 3-go dnia życia (na produkcję mięsną)

e/ 6 tygodni (w przypadku drobiu nieśnego).

4.4. Pasze i żywienie zwierząt

4.4.1. Zwierzęta powinny być żywione paszą wyprodukowaną w gospodarstwach ekologicznych. Wszystkie pasze i surowce paszowe muszą być dobrej jakości – nie mogą być zatęchłe czy nadgniłe.

4.4.2. Do 30% dziennej dawki paszy może pochodzić z pól przestawianych na produkcję ekologiczną. W przypadku pasz z własnego gospodarstwa, udział paszy z pól przestawianych na produkcję ekologiczną może być zwiększony do 60%.

4.4.3. W drodze wyjątku dopuszcza się spasanie konwencjonalnych białkowych surowców paszowych pochodzenia rolniczego, w przypadku drobiu i trzody chlewnej, w ilości do 5% (w przeliczeniu na suchą substancję) **w okresie do 31 grudnia 2013 r.**

4.4.4. W przypadku przeżuwaczy, co najmniej 60% dziennej dawki pokarmowej (w przeliczeniu na suchą substancję) powinny stanowić pasze objętościowe.

4.4.5. Cielętom od drugiego tygodnia życia należy podawać siano.

4.4.6. Do dziennej dawki pasz treściwych świń i drobiu należy dodawać pasze objętościowe.

4.4.7. Dozwolone pasze pochodzenia zwierzęcego, niezależnie od tego czy pochodzą one z produkcji ekologicznej czy konwencjonalnej, to mleko i jego pochodne oraz ryby i inne zwierzęta morskie i ich pochodne.

4.4.8. Do produkcji pasz nie wolno stosować surowców zawierających organizmy transgeniczne (GMO), ani ich produktów.

4.4.9. Dozwolone w paszach komponenty mineralne, mikroelementy i witaminy zostały wymienione w *Załączniku nr 4*.

ZAŁĄCZNIK nr 4.

Dozwolone komponenty mineralne, mikroelementy i witaminy do produkcji pasz

Minerały

Sód: nierafinowana sól morską, sól kamienna, siarczan sodu, węglan sodu, dwuwęglan sodu, chlorek sodu.

Wapń: lithothamion, skorupki zwierząt wodnych, węglan wapnia, mleczko wapienne, glukonian wapnia.

Fosfor: strącony fosforan dwuwapniowy, odfluorowany fosforan dwuwapniowy, odfluorowany fosforan jednowapniowy.

Magnez: bezwodny tlenek magnezowy (magnezja), siarczan magnezu, chlorek magnezu, węglan magnezu.

Siarka: siarczan sodu.

Mikroelementy:

Żelazo: węglan żelazawy, jednowodny siarczan żelazawy, tlenek żelazowy.

Jod: bezwodny jodek wapnia, sześciowodny jodek wapnia, jodek potasu.

Kobalt: siarczek kobaltawy jednowodny i/lub sześciowodny, zasadowy węglan kobaltu (jednowodny).

Miedź: tlenek miedzi, zasadowy węglan miedzi (jednowodny), siarczan miedzi (pięciowodny).

Mangan: węglan manganawy, tlenek manganawy i tlenek manganowy, siarczek manganawy jedno- i/lub czterowodny.

Cynk: węglan cynku, tlenek cynku, siarczan cynku.

Molibden: molibdenian amonowy, molibdenian sodowy.

Selen: selenian sodowy, selenin sodowy.

Witaminy

- w pierwszym rzędzie zawarte w surowcach paszowych, lub
- w ostateczności syntetyczne, identyczne z naturalnymi, wyłącznie dla zwierząt monogastycznych.

4.5. Profilaktyka i medycyna weterynaryjna

4.5.1. Zapobieganie zachorowaniom zwierząt opiera się na następujących zasadach:

a/ dobór odpowiednich ras zwierząt

b/ prowadzenie chowu w warunkach zgodnych z wymaganiami gatunku

c/ dostęp do świeżego powietrza, wody, paszy i naturalnego światła

d/ stosowanie pasz wysokiej jakości w połączeniu z dostępem do wybiegów i pastwisk

e/ zapewnienie odpowiedniej higieny i obsady zwierząt w budynkach inwentarskich i na wybiegach.

4.5.2. Jeżeli pomimo zastosowania w/w zasad zwierzę zachoruje, należy je leczyć następującymi grupami środków:

a/ ekstraktami roślinnymi (z wyjątkiem antybiotyków), esencjami, preparatami homeopatycznymi, mikroelementami

b/ w razie konieczności zezwala się na użycie leków konwencjonalnych (chemicznie syntetyzowanych lub antybiotyków) pod kontrolą weterynarza

c/ profilaktyczne stosowanie chemicznie syntetyzowanych leków (leków alopacyjnych) i antybiotyków jest zabronione.

4.5.3. Użycie substancji takich jak chemioterapeutyki (np. kokcydiostatyki) oraz stymulujących wzrost - antybiotyki, hormony i podobnych w działaniu, jest zakazane.

4.5.4. Leczenie zwierząt, dezynfekcja budynków i ich wyposażenia nakazane prawem, są dozwolone. Dotyczy to również leków konwencjonalnych, o ile określona choroba występuje w okolicy. Dozwolone środki do czyszczenia i dezynfekowania pomieszczeń podano w *Załączniku nr 5*.

4.5.5. Jeżeli zajdzie konieczność zastosowania leków konwencjonalnych, okres karencji wydłuża się dwukrotnie w stosunku do obowiązującego, a jeśli nie jest on określony - min. 48 godzin.

ZAŁĄCZNIK nr 5.

Środki do czyszczenia i dezynfekowania pomieszczeń i urządzeń inwentarskich

Mycie potasowe i sodowe; Woda i para wodna; Mleko wapienne; Wapno; Wapno palone; Podchloryn sodu (np. pod postacią wybielacza w płynie); Soda kaustyczna; Potaż żrący; Nadtlenek wodoru; Naturalne esencje roślinne; Kwas: cytrynowy, nadoctowy, mrówkowy, mlekowy, szczawiowy i octowy; Alkohol; Kwas azotowy (wyposażenie mleczarni); Kwas (orto)fosforowy (V) (wyposażenie mleczarni); Formaldehyd; Środki myjące i dezynfekujące do dojarek i urządzeń mleczarskich; Węglan sodu.

4.6. Rozród zwierząt

4.6.1. Rozród zwierząt powinien się odbywać metodami naturalnymi.

4.6.2. Dopuszcza się stosowanie sztucznego unasiennienia.

4.6.3. Pozostałe formy sztucznego wspomaganie rozrodu, jak na przykład przenoszenie zarodków, są zabronione.

4.7. Zabiegi weterynaryjne

4.7.1. Skracanie ogonów, przycinanie zębów i rogów są zabronione.

4.7.2. W drodze wyjątku dopuszcza się usuwanie rogów u cieląt ze względów bezpieczeństwa. Zabieg taki może wykonać tylko lekarz weterynarii.

4.7.3. Dopuszcza się kastrowanie świń.

4.7.4. Skracanie (obcinanie) ogonów u jagniąt jest dozwolone, pod warunkiem, że owcom zagraża inwazja larw owadów.

4.8. Budynki inwentarskie i wybiegi

4.8.1. Warunki utrzymania zwierząt w budynkach inwentarskich muszą być zgodne z wymaganiami

danego gatunku, w tym ich potrzeb zachowawczych - zapewniając swobodę poruszania się i komfort.

4.8.2. Zwierzęta muszą mieć zapewniony łatwy dostęp do paszy i wody.

4.8.3. W budynkach zwierzęta powinny mieć zapewnioną odpowiednią powierzchnię do leżenia, poruszania się oraz przejawiania naturalnych zachowań (np. machania skrzydłami). Minimalne powierzchnie określono w *Załącznikach nr 6A i 6B*.

ZAŁĄCZNIK nr 6A.

Minimalne powierzchnie w budynkach inwentarskich i wybiegach dla drobiu

Wyszczególnienie	Wewnątrz budynku			Na wybiegach
	ptaków/m ²	cm grzęd/ptaka	niosek na gniazdo	m ² /ptaka
I. Kury nioski	6	18	7	4
II. Drób mięsny	10	20 (tylko dla perlic)		4 dla kur i perlic
	max. 21kg/m ²			4,5 dla kaczek
				10 dla indyków
				15 dla gęsi

ZAŁĄCZNIK nr 6B.

Minimalne powierzchnie w budynkach i na wybiegach dla przeżuwaczy i świń

Wyszczególnienie	Wewnątrz budynku		Na wybiegu
	min. masa ciała, kg	m ² /sztukę	m ² /sztukę
I. Bydło, młódzież	100	1,5	1,1
	200	2,5	1,9
	350	4,0	3,0
	>350	5,0 <i>min. 1m² na 100kg</i>	3,7 <i>min. 0,75 m² na 100kg</i>
krowy mleczne		6,0	4,5
buhaje rozplodowe		10,0	30
II. Kozy i owce		1,5	2,5
koźlęta i jagnięta		0,35	0,5

III. Świnie			
maciora z prosiętami		7,5	2,5
tuczniaki	do 50	0,8	0,6
	do 85	1,1	0,8
	do 110	1,3	1,0
prosięta	do 30	0,6	0,4

4.8.4. Zabronione jest utrzymywanie zwierząt na uwięzi.

4.8.5. W drodze odstępstwa dopuszcza się trzymanie bydła na uwięzi w budynkach wybudowanych przed 24 sierpnia 2000 r., pod warunkiem zapewnienia okresowego ruchu. Odstępstwo to przestaje obowiązywać z dniem **31 grudnia 2013r.**

4.8.6. W małych gospodarstwach, utrzymujących do 40 dorosłych zwierząt, w drodze odstępstwa dopuszcza się wiązanie bydła, pod warunkiem zapewnienia, co najmniej dwa razy w tygodniu dostępu do pastwisk i wybiegów.

4.8.7. Izolacja, ogrzewanie i wentylacja budynków inwentarskich musi zapewniać utrzymanie odpowiedniej temperatury, cyrkulacji powietrza oraz wilgotności, a także utrzymania stopnia zapylenia i koncentracji gazów na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt.

4.8.8. Skuteczna wentylacja jest jednym z podstawowych warunków zachowania zdrowia zwierząt. Zdaniem wentylacji jest usuwanie z pomieszczeń inwentarskich szkodliwych gazów, nadmiaru pary wodnej, dostarczanie tlenu, a także utrzymywanie właściwej temperatury i ruchu powietrza. Obecność zapachu zgnilizny czy stęchlizny jest niedopuszczalna. Maksymalne stężenia szkodliwych gazów w pomieszczeniach inwentarskich wynoszą:

dla amoniaku – 0,001%
dla siarkowodoru – 0,001%
dla dwutlenku węgla – 0,20%

Poziom wilgotności względnej powinien zawierać się w przedziale 60-75%. Prędkość powietrza wewnątrz budynku nie powinna przekraczać 0,3 m/s, z tym, że w okresie letnich upałów może dochodzić do 0,8 – 1,0 m/s. Nigdy nie należy dopuszczać do powstawania przeciągów.

4.8.9. Zwierzętom należy zapewnić naturalne oświetlenie. Całkowita powierzchnia okien powinna stanowić co najmniej 1/20 powierzchni podłogi.

4.8.10. Utrzymywanie zwierząt w klatkach i w systemie bezściółowym jest zakazane.

4.8.11. Ogólna powierzchnia użytkowa budynków dla drobiu nie może przekraczać 1 600 m².

4.8.12. Wybiegi muszą być zadarnione i utrzymane w dobrym stanie higienicznym. Wybiegi oraz pastwiska winny być zaopatrzone w ochronę przed skrajnymi warunkami pogodowymi (np. żywopłoty chroniące przed upałem lub zimnym wiatrem).

4.9. Wielkość stad

4.9.1. Zwierzęta stadne nie powinny być trzymane w oddzieleniu od innych przedstawicieli tego samego gatunku.

4.9.2. Wielkość stad drobiu w jednym budynku nie może przekraczać następujących wartości:

a/ 4 800 kurcząt mięsnych

b/ 3 000 kur niosek

c/ 5 200 perliczek

d/ 4000 samic kaczki piżmowej lub pekińskiej oraz 3 200 samców kaczki piżmowej, pekińskiej lub innych ras kaczek

f/ 2 500 kapłonów, gęsi lub indyków.

4.10. Minimalne wiek zwierząt mięsnych podczas uboju

4.10.1. Określa się następujący minimalny wiek zwierząt mięsnych podczas uboju:

a/ 81 dni w przypadku kurcząt

b/ 150 dni w przypadku kapłonów

c/ 49 dni w przypadku kaczek pekińskich

d/ 70 dni w przypadku samic kaczki piżmowej i 84 dni w przypadku samców

e/ 92 dni w przypadku kaczek mulard

f/ 94 dni w przypadku perliczek

g/ 140 dni w przypadku indyków i gęsi

h/ 100 dni w przypadku indyczek.

5. Pszczelnictwo

5.1. Pochodzenie pszczół

5.1.1. Żywotność pszczół i odporność na choroby powinna być podstawowym kryterium doboru ras. Pierwszeństwo należy dać europejskim rasom *Apis mellifera*.

5.1.2. Tworząc pasiekę należy nabywać rodziny pszczele z pasiek ekologicznych.

5.1.3. W drodze odstępstwa dopuszcza się przestawianie pasiek konwencjonalnych.

5.1.4. W drodze odstępstwa przy odnowie pasiek dopuszcza się 10% królowych i rojów ze źródeł konwencjonalnych, pod warunkiem, że zostaną umieszczone w ulach zawierających plastry lub węży z pasiek ekologicznych – nie ma wówczas zastosowania okres przestawiania.

5.2. Lokalizacja pasiek

5.2.1. Pasieka **powinna** być zlokalizowana na obszarze o wystarczającej ilości źródeł naturalnego nektaru, spadzi i pyłku. Konieczny jest również dostęp do wody.

5.2.1. W promieniu 3 km od pasieki źródłami nektaru powinny być przede wszystkim rośliny dzikie lub uprawiane w myśl zasad rolnictwa ekologicznego, ewentualnie również metodami ekstensywnymi.

5.2.2. Pasieka powinna się znajdować w wystarczającej odległości od emitorów skażeń, jak np. obszary przemysłowe, spalarnie śmieci, miasta, autostrady.

6. Przetwórstwo

6.1. Ekologiczne przetwórstwo żywności ma na celu możliwie pełne zachowanie pierwotnej jakości biologicznej surowców wyprodukowanych w gospodarstwach Stowarzyszenia EKOLAND.

6.2. Zakazane jest poddawanie surowców do wytwarzania żywności, jak również gotowej żywności przetworzonej, działaniu promieniowania jonizującego.

6.3. Surowce pochodzenia rolniczego mają w minimum **70%** pochodzić z gospodarstw EKOLAND, by zachować integralność żywności ekologicznej znakowanej logo EKOLANDu.

6.4. Jeśli podaż surowców pochodzenia rolniczego z gospodarstw Stowarzyszenia EKOLAND jest niewystarczająca, lub w ogóle jej nie ma*, wówczas:

a/ można zastosować składniki z gospodarstw / przedsiębiorstw certyfikowanych przez jednostki kontrolne akredytowane przez IFOAM, lub inne jednostki kontrolne zaakceptowane przez Stowarzyszenia EKOLAND

* chodzi o takie składniki jak egzotyczne owoce, egzotyczne przyprawy, itp.

b/ można zastosować składniki z gospodarstw / przedsiębiorstw gospodarujących co najmniej wg zasad Rozporządzeń WE nr 834/2007 i 889/2008

6.5. Żywność przetworzona musi w min. 95% (w przeliczeniu na zawartość suchej substancji) składać się z surowców pochodzenia rolniczego w jakości ekologicznej, by móc być znakowana znakiem towarowym EKOLAND. Woda i sól użyte w przetwórstwie żywności ekologicznej nie są brane pod uwagę w obliczeniach procentowego udziału surowców ekologicznych.

6.6. W przetwórstwie można stosować wyłącznie produkty i substancje (dodatki do żywności i nośniki) zawarte w *Załączniku nr 7*.

6.7. W przetwórstwie można stosować wyłącznie substancje wspomagające przetwarzanie i inne produkty dozwolone w przetwórstwie zawarte w *Załączniku nr 8*.

6.8. Jako składników pochodzenia rolniczego bez statusu produktów rolnictwa ekologicznego można użyć w przetwórstwie tylko produktów wymienionych w załączniku IX *Rozporządzenia Komisji WE nr 889/2008*.

ZAŁĄCZNIK nr 7.

Produkty i substancje dozwolone do użycia w produkcji przetworzonej żywności ekologicznej – dodatki do żywności, tym ich nośniki

Kod	Nazwa	Przetwarzanie środków spożywczych	Szczegółowe warunki
-----	-------	-----------------------------------	---------------------

		Pochodzenia roślinnego	Pochodzenia zwierzęcego	
E 153	Węgiel drzewny		X	Ser kozi z popiołem Ser Morbier
E 160 b*	Annato, bioksyna, norbiksyna		X	Ser Red Leicester Ser Double Gloucester Ser Mimolette
E 170	Węglan wapnia	X	X	Nie stosować do barwienia lub wzbogacania produktów w wapń
E 220 lub	Dwutlenek siarki	X	X	W winach owocowych (*) bez dodatku cukru (włączając jabłecznik i wino z gruszek) lub w miodzie pitnym 50 mg (**)
E 224	Dwusiarczyny potasu	X	X	W przypadku jabłecznika i wina z gruszek z dodatkiem cukru lub zagęszczonego soku owocowego po fermentacji: 100 mg (**) (* W tym kontekście „wino owocowe” definiuje się jako wino zrobione z owoców innych niż winogrona. (**) Najwyższe dopuszczalne poziomy bez względu na źródło, wyrażone jako SO ₂ w mg/l.
E 250 lub	Azotyn sodu		X	Dla produktów mięsnych (¹):
E 252	Azotan potasu		X	Dla E 250: indykatoryna ilość wprowadzona wyrażona jako NaNO ₂ : 80mg/kg Dla E 252: indykatoryna ilość wprowadzona wyrażona jako NaNO ₃ : 80mg/kg Dla E 250: maksymalna ilość pozostałości wyrażona jako NaNO ₂ : 50 mg/kg Dla E 252: maksymalna ilość pozostałości wyrażona jako NaNO ₃ : 50 mg/kg
E 270	Kwas mlekowy	X	X	
E 290	Dwutlenek węgla	X	X	
E 296	Kwas jabłkowy	X		
E 300	Kwas askorbinowy	X	X	Produkty mięsne (²)
E 301	Askorbinian sodu		X	Produkty mięsne (²) w związku z azotynami i azotanami
E 306*	Ekstrat bogaty w tokoferol	X	X	Przeciwutleniacz w tłuszczach i olejach

E 322*	Lecytyny	X	X	Przetwory mleczne ⁽²⁾
E 325	Kwas cytrynowy	X		
E 331	Cytrynian sodu		X	
E 333	Cytrynian wapnia	X		
E 334	Kwas winowy (L(+)-)	X		
E 335	Winiiany sodu	X		
E 336	Winiiany potasu	X		
E 341 (i)	Fosforan monowapniowy	X		Środek spulchniający w mące z dodatkiem proszku do pieczenia
E 400	Kwas alginowy	X	X	Produkty na bazie mleka ⁽²⁾
E 401	Alginian sodu	X	X	Produkty na bazie mleka ⁽²⁾
E 402	Alginian potasu	X	X	Produkty na bazie mleka ⁽²⁾
E 406	Agar	X	X	Produkty na bazie mleka i produkty mięsne ⁽²⁾
E 407	Karagan	X	X	Produkty na bazie mleka ⁽²⁾
E 410*	Mączka chleba świętojańskiego	X	X	
E 412*	Guma guar	X	X	
E 414*	Guma arabska	X	X	
E 415	Guma ksantanowa	X	X	
E 422	Glicearyna	X		W ekstraktach roślinnych
E 440* (i)	Pektyna	X	X	Produkty na bazie mleka ⁽²⁾
E 464	Hydroksypropylo- metyloceluloza	X	X	Materiał do kapsułkowania kapsulek
E 500	Węglany sodu	X	X	Masło z kwaśnej śmietany i ser z kwaśnej śmietany
E 501	Węglany potasu	X		
E 503	Węglany amonu	X		
E 504	Węglany magnezu	X		
E 509	Chlorek wapnia		X	Koagulacja mleka
E 516	Siarczan wapnia	X		Nośnik
E524	Wodorotlenek sodu	X		Zabezpieczenie powierzchni „Laugengebäck”
E 551	Dwutlenek krzemu	X		Środek przeciwzbrylający dla ziół i przypraw
E 553b	Talk	X	X	Środek do powlekania produktów mięsnych
E 938	Argon	X	X	
E 939	Hel	X	X	
E 941	Azot	X	X	
E 948	Tlen	X	X	

(1) Dodatek ten może być używany wyłącznie po uprzednim wykazaniu przed właściwym organem, że dla tego dodatku nie jest dostępna żadna technologiczna alternatywa, która zapewniałaby te same właściwości produktu lub umożliwiała by zachowanie jego szczególnych właściwości.

(2) Ograniczenia dotyczą tylko produktów zwierzęcych.

Uwaga: Do obliczeń dozwolonego udziału składników konwencjonalnych dodatki do żywności wymienione w kolumnie numeru kodowego oznaczone gwiazdką należy uwzględniać jako składniki pochodzenia rolniczego.

ZALĄCZNIK nr 8.

Substancje wspomagające przetwarzanie i inne produkty dozwolone w przetwórstwie

Nazwa	Do żywności pochodzenia roślinnego	Do żywności pochodzenia zwierzęcego	Szczegółowe warunki
Woda	X	X	Woda pitna
Chlorek wapnia	X		Koagulator
Węglan wapnia	X		
Wodorotlenek wapnia	X		
Siarczan wapnia	X		Koagulator
Chlorek magnezu (lub nigari)	X		Koagulator
Węglan potasu	X		Suszenie winogron
Węglan sodu	X		Produkcja cukru/cukrów
Kwas mlekowy		X	Do regulacji pH kąpieli solankowej w produkcji sera ⁽¹⁾
Kwas cytrynowy	X	X	Do regulacji pH kąpieli solankowej w produkcji sera ⁽¹⁾ Produkcja oleju i hydroliza skrobi ⁽²⁾
Wodorotlenek sodu	X		Produkcja cukru/cukrów Produkcja oleju otrzymywanego z materiału siewnego rzepaku (<i>Brassica ssp</i>)
Kwas siarkowy	X	X	Produkcja żelatyny ⁽¹⁾ Produkcja cukru/cukrów ⁽²⁾
Kwas solny		X	Produkcja żelatyny Do regulacji pH kąpieli solankowej w przetwórstwie serów Gouda, Edam i Maasdammer, Boerenkaas, Friese i Leidse Nagelkaas
Wodorotlenek amonu		X	Produkcja żelatyny
Nadtlenek wodoru		X	Produkcja żelatyny
Dwutlenek węgla	X	X	
Azot	X	X	
Alkohol etylowy	X	X	Rozpuszczalnik
Kwas garbnikowy	X		Środek wspomagający filtrację
Białko jaja	X		
Kazeina	X		
Żelatyna	X		
Karuk	X		
Oleje roślinne	X	X	Środki natłuszczające, przeciwprzyczepne lub przeciwpieniące
Dwutlenek krzemu w postaci żelu lub zawiesiny koloidalnej	X		

Węgiel aktywowany	X		
Talk	X		Zgodnie ze szczegółowymi kryteriami czystości dodatku do żywności E 553b
Bentonit	X	X	Środek zwiększający lepkość miodu pitnego ⁽¹⁾ Zgodnie ze szczegółowymi kryteriami czystości dodatku do żywności E 559
Kaolin	X	X	Propolis ⁽¹⁾ Zgodnie ze szczegółowymi kryteriami czystości dodatku do żywności E 559
Celuloza	X	X	Produkcja żelatyny ⁽¹⁾
Ziemia okrzemkowa	X	X	Produkcja żelatyny ⁽¹⁾
Perlit	X	X	Produkcja żelatyny ⁽¹⁾
Łupiny orzechów laskowych	X		
Mączka ryżowa	X		
Wosk pszczeli	X		Środek przeciwprzyczepny
Wosk karnauba	X		Środek przeciwprzyczepny

⁽¹⁾Ograniczenie dotyczy tylko produktów zwierzęcych ⁽¹⁾Ograniczenie dotyczy tylko produktów roślinnych

Opracowanie: Józef Tyburski